

HAKKEREITA, KEHOJA, TEKNIIKOITA JA TEORIOITA

PUBLIC PROOFS — SCIENCE, TECHNOLOGY AND DEMOCRACY (4S & EASST)

Jussi Parikka ja Petri Saarikoski

Seminaarin rekisteröinti käynnissä. Kuva: Petri Saarikoski.

Pariisissa elokuun lopulla (25.–28.8.) järjestetty teknologiantutkijoiden tapaaminen (4S & EASST) kokosi reilusti toistatuhatta akateemista toimijaa yhteen. Teemana ollut tieteen, teknologian ja demokratian (Public Proofs – Science, Technology and Democracy) suhde lienee ollut ajankohtainen. Esitelmät tosin liikkuvat laidasta laitaan, ja usein niiden suhde pääteemaan oli korkeintaan kursorinen. Ongelmana oli myös ns. runsaudenpula: konferenssin kolme päivää olivat niin täynnä, että yksi ihminen ei saanut kuin raapausun kokonaisuudesta. Konferenssin onnistumista tuki rento ja jopa epävirallinen tunnelma.

Suomessakin ollaan keskustelu erillisen tieteen- ja teknologiantutkimuksen opetuksen ja tutkimuksen yhtenäistämisestä, missä

on nähty ongelmansa. Pariisin konferenssin rikkaus oli juuri sen monipuolisuudessa: eivät ainoastaan puhtaat STS-alan (Science and Technology Studies) tutkijat, vaan monet kulttuuritieteilijät, psykologit, filosofit ynnä muut hakivat yhteistä kosketuspintaa tähän kulttuuria läpäisevään tematiikkaan. Yhtenä keskeisenä puheenaiheena olivat selvästikin biotieteet sekä yleisesti ruumiin tematiikka. Miten uudet ”elämäntieteet” ja geneettinen ruumiinmäärittely ja -hallinta vaikuttavat subjektiviteetin muodostumiseen? Miten nämä uudet alat kytkeytyvät kapitalismiin ja markkinatalouteen? Entä millaisten ruumiinkäytäntöjen (ruuasta psykelääkkeisiin) kautta muodostamme ruumiitamme? Selvästikin ”teknologia” termi käsitettiin hyvin laajasti, usein ainakin implisiittisesti ”ruu-

miin tekniikoina”, tapoina muodostaa ja säännellä kehoamme, kuten Marcel Mauss ja Michel Foucault ajattelivat.

Torstain sessioista mainittakoon esimerkiksi Critical Theory and STS-työryhmä, joka pyrki hahmottamaan saksalaisen Frankfurtin koulukunnan (Adorno, Horkheimer ym.) sukulaisuutta STS-perinteelle. Session tarkoituksena oli hahmotella yleisesti tieteentekemisen kulttuurisia ja ideologisia yhteyksiä ja erityisesti post-kolonialistisen tutkimuksen haasteita. Eniten keskustelua työryhmässä herätti Paula Meneseksen ja Marisa Matiaksen paperi. Se käsitteli alkuperäisheimojen paikallistietoa ja ns. vaihtoehtoista lääketiedettä: millaisissa kulttuurin ja vallan kentissä rakentuvat ”oikean” parantamisen ja tiedon tavat ja käsitteet? Miten paikallinen tieto kääntyy yleisesti tunnustetulle tieteen kielelle? Tämä paperi sekä João Nunesin kommentti peräsivät poissaolevien (*absence*) kokemusten ja tietojen kartoittamista ja esiintuomista. Aikaisemmin feminismi on pystynyt tekemään tämän suhteessa naiskupuoleen, nyt post-kolonialistinen tutkimus pyrkii tekemään saman marginalisoitujen mantereiden kohdalla.

Tätä sessiota seurannut ”ANT and psychology” -työryhmä jatkoi teoreettisilla linjoilla. Yleisesti ottaen Bruno Latourin läsnäolo konferenssin järjestäjänä tuntui innostaneen ihmisiä käsittelemään tämän ajatuksia ja Actor Network -teoriaa. Mainittu sessio pyrki argumentoimaan, että Latourin *Nous n'avons jamais été modernes* -teoksessa (1991) esittämä modernin ”perustuslain” idea pätee laajemminkin tieteelliseen järjestykseen. Ajatuksen mukaan moderni järjestyks on yrittänyt sulkeistaa teknologian ja luonnon erillisiksi asioiksi suhteessa ihmisen yhteiskuntaan. Silti nuo poissuljetut vaikuttavat jatkuvasti implisiittisesti kulttuurimme käytännöissä. Portugalilaisten ja brasilialaisten esitelmöitsijöiden tavoitteena olikin löytää myös psykologisille teorioille

vaihtoehtoisia ontologisia ja epistemologisia positioita, jotka eivät toistaisi tätä ”modernin perustuslakia”. Ihminen on jatkuvassa vuorovaihdossa ympäristönsä ja teknologioidensa kanssa, eikä siten muodostu näille vastakkaiseksi ilmiöksi tai itseriittoiseksi psyykeksi.

Tämän matkaraportin kirjoittajista Petri Saarikoskella oli oma esitys sessiossa, jossa käsiteltiin hakkerismin ja teknologian laajempia kulttuurisia ja sosiaalisia ilmentymismuotoja. Esitys keskittyi pääasiassa suomalaisten atk-kerhojen varhaishistorian esittelyyn. Yleisöä, varsinkin amerikkalaisia osanottajia tuntui kovasti kiinnostavan millaiset olivat suomalaisten mikrotietokoneharrastajien ideologiset taustamotiivit. Vastaus lienee ollut ainakin osalle läsnäolijoille lievä yllätys: maamme varhaiset tietokoneharrastajat olivat kiinnostuneita lähinnä teknologian kehittämisestä, eivätkä niinkään suuryritysten vastustamisesta. Varsinkin Yhdysvalloissa tietokoneharrastajat tai hakkerit on herkästi niputettu vastakulttuurisen ideologian kannattajiksi. Toisesta suomalaisesti esityksestä vastasivat Juha Siltala ja Stephanie Freeman Helsingin yliopistosta. He keskittyivät esityksessään tietokoneharrastajien ja yritystoiminnan välisen problemaattisen suhteen tarkasteluun. Iso osa sessioon käytettävästä ajasta kului ”hakkeri”-käsitteen laaja-alaisen määrittely-yrityksen keksimiseen. Amerikkalaiset esittäjät tuntuivat omista osatutkimuksissaan löytävän hakkereita autoharrastajien, videoentusiastien, äänilaitteiden virittäjien ja radioamatöörien keskuudesta. Käsitteen problemaattisuuden vuoksi esittäjät tarjosivat hakkerille vähemmän ideologisesti virittänyttä käsitettä ”tinkerer”, jolla viitattiin noin yleisesti taitavaan tekniikan harrastajaan. Intohimoinen suhtautuminen teknologiaan ja yhteisötoimintaan katsottiin hakkerismin keskeisimmiksi piirteiksi. Vaikka paikalla oli melko paljon eurooppalaisia osanottajia, jenkit tuntuivat hallitsevan lähes järjestelmällisesti aiheesta kuin aiheesta

käytyä keskustelua. Hollantilaiset ja muutamat suomalaiset tosin onnistuivat aina välillä heittämään joitain kommentteja väliin. Ryhmän puheenjohtajien Josh Greenbergin ja Joseph Kayen oli lopulta pakko viheltää peli poikki ja todeta että käsitteen määrittely vaati tarkempaa erittelyä. Päivän mielenkiintoisimmasta esityksestä vastasi hollantilainen Frank Veraart, jonka esitys maan tietokoneharrastajien radiotoiminnasta ja ohjelmistojen vaihdosta oli paitsi informatiivinen myös sopivan tiivis.

Perjantaina hakkeri-teemaa jatkettiin free software ja open source -ohjelmiston kehittämistyötä ja yhteisöllisiä toimintatapoja esitellessä sessiossa. Paikalla oli ymmärrettävistä syistä melko runsaasti Linux-käyttäjiä, jotka esittelivät viime vuosina eri puolilla maailmaa tehtyjä käyttäjä tutkimuksia. Ehdottomasti parhaasta puolesta vastasivat Aasian tilannetta käsitelleet esitykset. Ylipäätään Aasia tuntuu tällä hetkellä tarjoavan FOSS-liikkeelle lähes loputtomat markkina-alueet. Suomalaisista paikallaolijoista Jussi Silvonen Joensuun yliopistosta esitteli Joensuun ja Helsingin harrastajayhteisöjen toimintatapoja. Kiinnostavaa oli huomata, kuinka laajaa koko vapaiden ohjelmistojen kehitystyö nykyään on, ja miten kaupallistuminen on vaikuttanut sen suuntaan ja periaatteisiin.

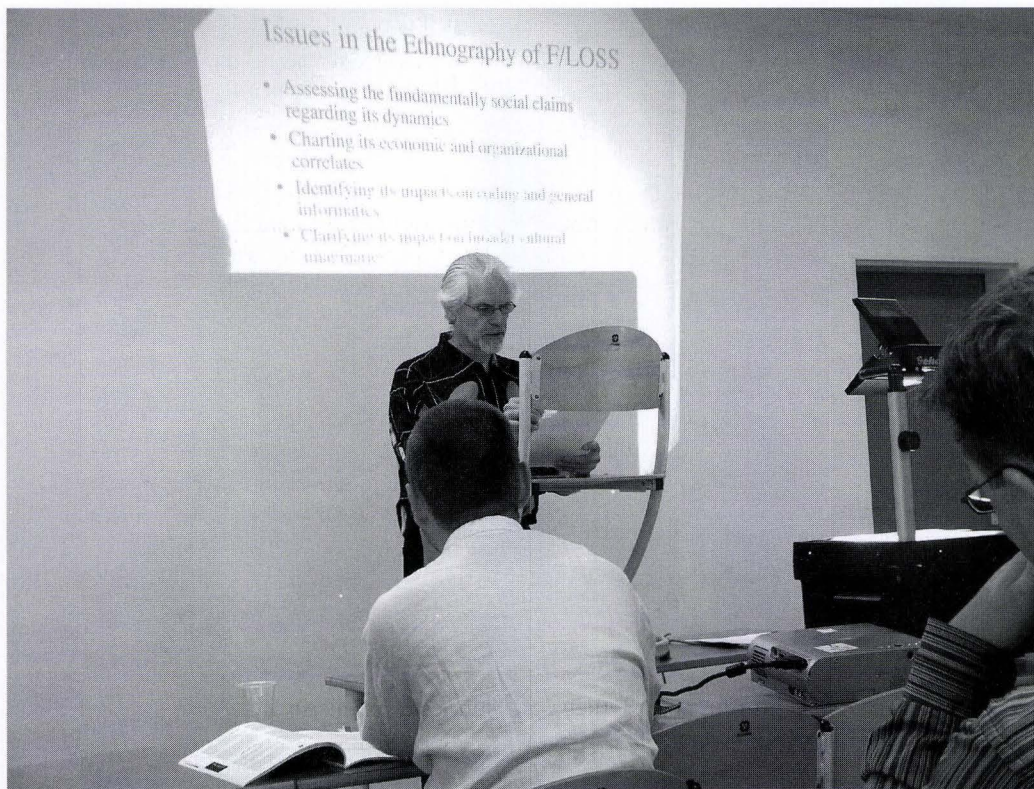
Torstai oli keynote-paneelin päivä. Latour oli etuoikeutetusti paneelin vetäjä, vaikakaan hän ei pitänyt omaa esitelmää. ”Public Proofs – an historical interpretation” -sessio piti sisällään esitelmät Barbara Cassinilta, Carlo Ginzburgilta, Simon Schafferilta ja Delphine Gardeyilta. Cassin ja Ginzburg keskittyivät ensisijaisesti retoriikan ja todistamisen kysymyksiin, edellisen puhussa pitkälti Aristoteleen retoriikkateorian pohjalta, jälkimmäisen keskittyessä päivänpolttavaan Irakin kysymykseen. Ginzburg nostikin esiin Yhdysvaltojen sotaretoriikan sekä koko sodan oikeutukseen perustuneen argumentaation pirullisen taitavuuden.

Kun Hans Blix ei pystynyt osoittamaan, että Irakissa on joukkotuhoaseita, Donald Rumsfeld pystyi kuitaamaan tämän ”epäonnistumisen” kääntämällä sen nurin: ”The absence of evidence does not mean the evidence of absence”. Ginzburgin mukaan tämä logiikka noudatteli samaa ajatusta kuin aikaisemmin Euroopan historiassa noita oikeudenkäyntien aikaan: oli vastaajan itsensä todistettava, ettei ollut noita!

Erityisen kiinnostava oli Simon Schafferin esitelmä teknologian ja tieteen julkisesta esittämisestä ja esittämällä argumentoimisesta uudella ajalla. Julkinen esittäminen on ollut tieteen ja teknologian vakuuttamisen muoto. Tätä Schaffer esitteli käsitteen ”essay” kautta, jolla viitattiin julkiseen kokeeseen. Tämän rinnakkaiskäsite oli tietenkin ”essay”, essee, kirjallisempi versio julkisesta kokeesta, ideoiden koetelemisestä. Delphine Gardeyn esitys demokratian riippuvaisuudesta erilaisista välityksen tekniikoista oli myös erinomainen. Hänen etnologinen tutkimuksensa oli tarkastellut Ranskan parlamentin toimintaa ja tuon toiminnan välittämistä julkiseksi.

Perjantain sessioista mainittakoon vielä etukäteen erityisen kiinnostavilta vaikuttaneet New Directions Past the Science Wars -sessio (Don Ihden johtamana) sekä Humans, Ghosts, and Machines -ryhmä. Jälkimmäinen hahmotteli, miten eurooppalaisestakin kulttuuritieteiden historiasta löytyy avaimia teknologisen kulttuurin ymmärtämiseen. Esitelmissä analysoitiin mm. Marcel Maussia, Gilbert Simondonia sekä Gilles Deleuzen kontrolliyhteiskunnan ideaa. Valitettavasti järjestäjät olivat epäonnistuneet paremman kerran: sessiot järjestettiin seminaripaikkana toimineen lyseon kappelissa, jonka akustiikka oli kirkon tapainen. Lähes yhdestäkään esitelmästä ei saanut ilman vaivaa selvää. Lisäksi aikataulut venyivät siten, että viimeisenä puhunut Kai Eriksson (HY) joutui valitettavasti supistamaan esityksensä verkostojen ontologiasta.

Antropologian professori David Hakken New Yorkista esitelmöi open source-ryhmässä. Kuva: Petri Saarikoski.

Järjestäjille voi antaa muitakin moitteita. Ainakin osalla osallistujista oli ollut ilmoittautumisongelmia mm. hotellien ja maksujärjestelyjen kanssa, samoin nettisivuston lomakkeet eivät toimineet ainakaan aina kunnolla. Sessioiden aikana ilmeni myös runsaasti teknisiä ongelmia, jotka haittasivat monien esitysten seuraamista.

4S & EASST-tapaaminen, Pariisi, 25.–28.8.2004, Ecole des mines. Lisätietoa konferenssista ja osallistujista: <http://www.csi.ensmp.fr/csi/4S/index.php>

FL Jussi Parikka on tutkija Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineessa.

FL Petri Saarikoski työskentelee lehtorina Turun yliopiston digitaalisen kulttuurin oppiaineessa Porissa.